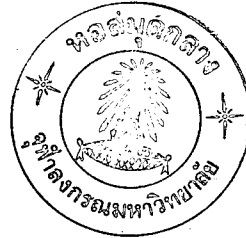

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การแข่งขันและการร่วมมือ เป็นพฤติกรรมทางสังคมอย่างหนึ่ง ที่นักจิตวิทยาได้ให้ความสนใจศึกษา การศึกษาพฤติกรรมดังกล่าวได้กระทำกันในรูปแบบของการทดลอง

ทริปเลทท์ (Triplet, 1897)^๑ ได้ศึกษาทดลองโดยให้เด็กชายหญิงชกธงขึ้นเสา แข่งกัน และพบว่า เด็กหญิงมีพฤติกรรมการแข่งขันมากกว่าเด็กชาย

แมคคีและ ลีดเดอร์ (Mckee and Leader, 1955)^๒ ศึกษาเด็กอเมริกันวัยก่อนเข้าโรงเรียน พบว่า (๑) เด็กที่มีฐานะทางสังคมต่ำ (Low socioeconomic children) มีพฤติกรรมการแข่งขันมากกว่าเด็กชั้นกลาง (Upper - middle - class) อย่างมีนัยสำคัญ (๒) เด็กโตมีพฤติกรรมการแข่งขันมากกว่าเด็กเล็กอย่างมีนัยสำคัญ และ (๓) เด็กชายมีพฤติกรรมการแข่งขันมากกว่าเด็กหญิงอย่างมีนัยสำคัญ

---

^๑ Triplet, cited in Charles Bird, Social Psychology, (New York : D. Appleton Century Company Inc., 1940), p. 112.

^๒ J.P. Mckee and P. Leader, "The Relationship of Socio-economic Status and Aggression to the Competitive Behavior of Preschool Children," Child Development, 26 (1955), p. 175-182.

ฮาร์ฟอร์ด และ คัทเทอร์ (Harford and Cutter, 1966)^๑ ทดลองพบว่า เด็กชายนิโกรมีพฤติกรรมการร่วมมือน้อยกว่าเด็กหญิงชาวนิโกร และพบว่าเด็กคอเคเซียนชาย และหญิง มีพฤติกรรมการร่วมมือและแข่งขันไม่แตกต่างกัน

แมดเสน (Madsen, 1976)^๒ รายงานจากการทดลองว่า เด็กเม็กซิกันเกรด ๒ ซึ่งมีฐานะยากจนในเมืองและชนบท มีพฤติกรรมการร่วมมือมากกว่าเด็กเม็กซิกันชั้นกลางที่อยู่ในเมืองมาก

แมดเสน เนลสัน และชาพิรา (Madsen, Nelson and Shapira, 1967)^๓ ศึกษาพฤติกรรมการแข่งขันและร่วมมือในเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียน พบว่า (๑) เด็กนิโกร มีพฤติกรรมการร่วมมือมากที่สุด และมีพฤติกรรมการแข่งขันน้อยที่สุด (ในการทดลองกับกลุ่มเด็กนิโกร คอเคเซียน และเม็กซิกันอเมริกัน) (๒) เด็กเม็กซิกันอเมริกันมีพฤติกรรมการร่วมมือน้อยที่สุด และแข่งขันเป็นอันดับสอง รองจากเด็กคอเคเซียน และ (๓) เด็กคอเคเซียนมีพฤติกรรมการแข่งขันและมีพฤติกรรมการร่วมมือเป็นอันดับสองรองจากเด็กนิโกร

---

^๑ T. Harford and S. Cutter, "Cooperation among Negro and white Boys and Girls, "Psychological Reports, 18 (1966), p. 818.

^๒ M.C. Madsen, "Cooperative and Competitive Motivation of Children in Three Mexican Subcultures," Psychological Reports, 20 (1967), p. 1307-1320.

^๓ M.C. Madsen, L. Nelson and A. Shapira, cited in Bert O. Richmond and Gerald P. Weiner, Journal of Educational Psychology, 63:3 (1973), p. 329-334.

ต่อมาในปีเดียวกันนี้ (1967) ผู้ศึกษาคณะเดียวกันนี้ได้ทำการทดลองกับเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนอีกเป็นครั้งที่ ๒ คราวนี้ให้เด็กเล่นเกมโดยใช้อุปกรณ์คือ กระดานความร่วมมือของแมตเสน และพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างฐานะทางสังคม กับความมากน้อยของพฤติกรรมการแข่งขันในเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียน

ชาพิรา และแมตเสน (Shapira and Madsen, 1969)^๑ ศึกษาเด็ก คิบบุทซ์ (Kibbutz' - ชาวชนบทในอิสราเอล) กับเด็กในเมืองชาวอิสราเอล พบว่า เด็กคิบบุทซ์มีพฤติกรรมการร่วมมือมากกว่าเด็กในเมือง

คาแกนและแมตส์เดน (Kagan and Madsden, 1972)^๒ ได้ทดลองให้เด็กแองโกลอเมริกัน และเด็กเม็กซิกันอเมริกัน อายุ ๕-๖ ปี และ ๘-๑๐ ปี เล่นเกมโดยให้เลือกการ์ดที่มีรูปลูกหิน ซึ่งในการเลือกนี้จะมีผลได้ผลเสียคล้ายเกมทางเลือกของนักโทษ และได้พบว่า (๑) เด็กโตมีพฤติกรรมการแข่งขันมากกว่าเด็กเล็ก (๒) เด็กแองโกลอเมริกันมีพฤติกรรมการแข่งขันมากกว่าเด็กเม็กซิกันอเมริกัน และ (๓) เมื่อระดับอายุเพิ่มขึ้น เด็กแองโกลอเมริกันชายจะมีพฤติกรรมการแข่งขันมากกว่าเด็กแองโกลอเมริกันหญิง

---

^๑ A. Shapira and M.C. Madsen, "Cooperative and Competitive Behavior of Kibbutz and Urban Children in Israel, Child Development, 40 (1969), p. 609-617.

^๒ Spencer Kagan and Millard C. Madsden, "Rivalry in Anglo-American and Mexican Children of Two Ages," Journal of Personality and Social Psychology, 24 (February, 1972), p. 214-220.

คริฟฟอร์ด เคลียร์ และ วอลสเตอร์ (Clifford, Cleary and Walster, 1972)^๑ ทดลองให้เด็กเกรด ๕-๖ ทำแบบทดสอบ SCAT ฟอร์ม ๔๑๐ และ ๔ ปี (4 B) ภายใน ๒๐ นาที โดยจัดเป็น ๓ สภาพการณ์ คือควบคุม แข่งขันเพื่อรางวัล และแข่งขันด้วยเกม ปรากฏว่าในสภาพการณ์แข่งขันเพื่อรางวัล และแข่งขันด้วยเกมไม่มีผลต่อการสอบ เพราะเด็กในกลุ่มควบคุมก็ได้คะแนนใกล้เคียงกัน นักเรียนส่วนมากชอบให้มีการสอบแบบมีการแข่งขันมากกว่าการสอบตามปกติ

วีเลอร์ และ ไรอัน (Wheeler and Ryan, 1973)^๒ ศึกษาเด็กเกรด ๕-๖ ในสภาพของการเรียนวิชาสังคม พบว่าเด็กชอบเรียนแบบร่วมมือ มากกว่าให้เรียนแบบแข่งขันอย่างมีนัยสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามเด็กที่เรียนในสภาพการแข่งขัน ร่วมมือ และในสภาพของการเรียนตามปกติ มีผลการเรียนที่ไม่แตกต่างกัน ทั้ง ๆ ที่ก่อนการทดลอง เด็กกลุ่มที่เรียนตามปกติมีผลการเรียนที่ดีกว่าอีก ๒ กลุ่ม

---

^๑ Margaret M. Clifford, Ann T. Cleary and William G. Walster, "Effects of Emphasizing Competition in Classroom - Testing Procedures," Journal of Educational Research, 65 (January, 1972), p. 233-237.

^๒ Ronald Wheeler and Frank L. Ryan, "Effects of Cooperative and Competitive Classroom Environments on the Attitudes and Achievement of Elementary School Students Engaged in Social Studies Inquiry Activities," Journal of Educational Psychology, 65:3 (December, 1973) p. 402-407.

ริชมอนด์ และ ไวเนอร์ (Richmond and Weiner, 1973)^๑ ให้เด็กเกรด ๑-๒ ผิวดำและผิวขาว เล่นเกมโดยใช้กระดานความร่วมมือของแมตเสนทีละคู่ ผลปรากฏว่า (๑) คู่เด็กดำ-ดำ มีพฤติกรรมการร่วมมือมากกว่า และมีพฤติกรรมการแข่งขันน้อยกว่าคู่เด็กขาว-ขาว (๒) คู่เด็กดำ-ขาว มีพฤติกรรมการแข่งขันน้อยกว่าคู่ขาว-ขาว แต่มากกว่าคู่ดำ-ดำ (๓) พฤติกรรมการแข่งขันและร่วมมือในเด็กชายและเด็กหญิง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และ (๔) เด็กเกรด ๒ มีพฤติกรรมการแข่งขันมากกว่าเด็กเกรด ๑

คอลิน กอร์ดอน และ แอนดรู (Colin, Gordon and Andrew, 1974)^๒ ให้นักศึกษามหาวิทยาลัยในซานฟรานซิสโก เล่นเกมทางเลือกของนักโทษ ปรากฏว่า (๑) การแข่งขันในคนดำและคนขาวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (๒) การร่วมมือจะมีมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งให้ความร่วมมือ และ (๓) ในขณะที่ความร่วมมือมีมากขึ้น จะมีความรังเกียจเดียดฉันท์ (prejudice) มากขึ้นตามไปด้วย (ระหว่างผู้รับการทดลองผิวดำและผิวขาว)

---

^๑ Bert O. Richmond and Gerald P. Weiner, "Cooperation and Competition among Young Children as a Function of Ethnic Grouping, Grade, Sex and Reward Condition," Journal of Educational Psychology, 64 : 3 (1973), p. 329 - 334.

^๒ Silverthorne Colin, Chelune Gordon and Imada Andrew, "The Effects of Competition and Cooperation on Level of Prejudice," The Journal of Social Psychology, 92 (1974), p. 293 - 301.

แมคคลินทอค (McClintock, 1974)^๑ ให้เด็กแองโกลอเมริกัน และเด็กเม็กซิกัน-อเมริกัน ชาย-หญิง เล่นเกมทางเลือกของนักโทษแบบผลรวมไม่เป็นศูนย์พบว่า (๑) เด็กแองโกลอเมริกันมีพฤติกรรมการแข่งขันมากกว่าเด็กเม็กซิกันอเมริกัน (๒) การแข่งขันจะมีมากขึ้นตามลำดับอายุและ (๓) ยิ่งเล่นเกมมากครั้งขึ้น การแข่งขันมีแนวโน้มสูงขึ้น

มาซานาโอ และคณะ (Masanao and others, 1978)^๒ ให้เด็กยากจนชาวแองโกลอเมริกัน ญี่ปุ่น เบลเยี่ยม กรีกและเม็กซิกันอเมริกัน เล่นเกมทางเลือกของนักโทษแบบผลรวมไม่เป็นศูนย์ ผลปรากฏว่า (๑) ในทุกวัฒนธรรม การแข่งขันจะมีมากขึ้นตามลำดับอายุ การเปรียบเทียบกับคนต่างวัฒนธรรม และจำนวนครั้งของการเล่นเกม (๒) เด็กเบลเยี่ยมมีการแข่งขันน้อยกว่าเด็กวัฒนธรรมอื่น ๆ อย่างน่าสังเกต และ (๓) เด็กญี่ปุ่นมีการแข่งขันมากกว่าเด็กในวัฒนธรรมอื่น ๆ

สำหรับในประเทศไทยก็มีการศึกษาทดลองเรื่องนี้บ้างแล้วเช่นกัน คือ พ.ศ. ๒๕๒๐ นันทนา ธรรมบุศย์^๓ ให้เด็กในเมือง ชานเมือง และชนบท เล่นเกมต่อบ้าน ตามเงื่อนไขที่กำหนด ปรากฏว่า เด็กทั้งสามกลุ่มทั้งชายและหญิงมีการร่วมมือและแข่งขันไม่แตกต่างกัน

^๑ Charles G. McClintock, "Development of Social Motives in Anglo - American and Mexican - American Children," Journal of Personality and Social Psychology, 29:3 (1974), p. 348-354.

^๒ Masanao Toda, Hiromi Shinotsuka, Charles G. McClintock and Frank J. Stech, "Development of Competition Behavior as a Function of Culture, Age and Social Comparison," Journal of Personality and Social Psychology, 36:8 (1978), p. 825-839.

^๓ นันทนา ธรรมบุศย์ "พฤติกรรมความร่วมมือและการแข่งขันของเด็กเมืองและชนบท" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), ๘๑ หน้า.

ในปีเดียวกันนี้ กัทรินทร์ ดิสสระ^๑ จิตรภาภา กุณทลบุตร^๒ ศิริพร เรืองพร^๓ วิไล ภูมิพงษ์พิเชฐ^๔ กิ่งแก้ว พูลคลองตัน^๕ และปทุม อังศุสิงห์^๖ ได้ทดลองให้นักเรียนระดับ มศ.๑-๓ มศ.๑-๓ มศ.๓-๕ มศ.๑-๓-๕ มศ.๑-๔ และ มศ.๑-๓ ตามลำดับ บวกเลขหลักเดียวใน ๓ สภาพการณ์ คือควบคุม แข่งขัน และร่วมมือ และได้ผลตรงกัน คือนักเรียนทุกระดับชั้นเลือกทำงานเพื่อส่วนรวมมากกว่าเพื่อตนเอง นั่นคือนักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมร่วมมือมากกว่าพฤติกรรม แข่งขันนั่นเอง

---

^๑ กัทรินทร์ ดิสสระ "การศึกษาทดลองเกี่ยวกับการร่วมมือและการแข่งขัน" (รายงาน การวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), ๓๗ หน้า.

^๒ จิตรภาภา กุณทลบุตร "การศึกษาทดลองเกี่ยวกับความร่วมมือและการแข่งขัน" (รายงานการวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), ๕๐ หน้า.

^๓ ศิริพร เรืองพร "การเปรียบเทียบการทำงานของเด็กไทย ภายใต้สภาพการณ์ ร่วมมือและแข่งขัน" (รายงานการวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ, ๒๕๒๐), ๒๔ หน้า.

^๔ วิไล ภูมิพงษ์พิเชฐ "การศึกษาการทดลองเกี่ยวกับการร่วมมือและการแข่งขัน" (รายงานการวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ, ๒๕๒๐), ๓๕ หน้า.

^๕ กิ่งแก้ว พูลคลองตัน "การศึกษาทดลองเกี่ยวกับการร่วมมือและการแข่งขัน" (รายงานการวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ, ๒๕๒๐), ๓๕ หน้า.

^๖ ปทุม อังศุสิงห์ "การศึกษาทดลองเกี่ยวกับการร่วมมือและการแข่งขัน" (รายงาน การวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ, ๒๕๒๐), ๓๗ หน้า.

จากการศึกษาทดลองที่ผ่านมาดังกล่าว เป็นพื้นฐานให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจในอันที่จะศึกษาถึงพฤติกรรมการแข่งขันและร่วมมือ อันเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่มีความสำคัญไม่น้อย ในขณะที่เดียวกันก็เกิดความคิดว่าอาชีพของบิดามารดาคงจะมีส่วนในพฤติกรรมการแข่งขันและร่วมมือด้วย ผู้วิจัยจึงได้นำเอาตัวแปรทั้งสองคืออาชีพของบิดามารดา ซึ่งในการวิจัยนี้ได้เลือกเอาอาชีพค้าขายและอาชีพราชการ เพราะเห็นว่าเป็นอาชีพที่เด่นมากในสังคมไทย และได้ นำเอาพฤติกรรมการแข่งขันและร่วมมือ มาเป็นตัวแปรในการศึกษา และการศึกษาครั้งนี้กระทำในโรงเรียน เพราะผู้วิจัยคิดว่าโรงเรียนน่าจะเป็นแหล่งสำคัญที่สุดที่จะรวบรวมเด็กจากครอบครัวต่าง ๆ มาไว้ร่วมกัน

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือ และพฤติกรรมแข่งขัน ระหว่างบุตรพ่อค้ากับบุตรข้าราชการ และระหว่างเพศชายกับเพศหญิง

สมมติฐานการวิจัย

๑. เด็กชายบุตรพ่อค้าและเด็กชายบุตรข้าราชการ มีพฤติกรรมความร่วมมือ และพฤติกรรมการแข่งขันแตกต่างกัน
๒. เด็กหญิงบุตรพ่อค้าและเด็กหญิงบุตรข้าราชการ มีพฤติกรรมความร่วมมือ และพฤติกรรมการแข่งขันแตกต่างกัน
๓. เด็กชายและเด็กหญิงมีพฤติกรรมความร่วมมือ และพฤติกรรมแข่งขันแตกต่างกัน
๔. พฤติกรรมความร่วมมือและพฤติกรรมแข่งขันระหว่างคู่เพศเดียวกัน แตกต่างจากคู่ต่าง เพศ

ขอบเขตของการวิจัย

๑. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบชั้น (Stratified random sampling) จากนักเรียนในจังหวัดสุโขทัย ๓ โรงเรียนคือ โรงเรียนสวรรคโลกประชาสรรค์ โรงเรียนเทศบาลเมืองสวรรคโลก และโรงเรียนวัดคู้งวารี่

๒. ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๒๐ คน โดยควบคุมตัวแปรต่อไปนี้คือ อาชีพของบิดามารดา อายุ ระดับการศึกษา และความสนิทสนมกันในระดับปานกลาง (คัดเลือกจากการตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้คิดขึ้น)

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ ใน ๓ โรงเรียน คือ โรงเรียนสวรรคโลกประชาสรรค์ โรงเรียนวัดคู้งวาริ และโรงเรียนเทศบาลเมืองสวรรคโลก ที่มีอายุ ๑๑-๑๒ ปี และมีบิดามารดาเป็นพ่อค้า หรือมีบิดามารดาเป็นข้าราชการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

๑. ด้านวิชาการ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิชาจิตวิทยาสังคม และสังคมวิทยา ในการที่จะเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ เกี่ยวกับการร่วมมือและแข่งขัน เพื่อเป็นประโยชน์ในการพยากรณ์และควบคุมพฤติกรรมนั้น ๆ

๒. ด้านการเรียนการสอน ความรู้ความเข้าใจในเรื่องพฤติกรรม การร่วมมือและแข่งขัน จะช่วยให้ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับปฏิบัติการในห้องเรียนในสภาพการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนให้มากที่สุด และอาจจะป้องกันไม่ให้เกิดกรณีตามที่ ดร. ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์^๑ ได้เคยกล่าวไว้ว่า

เป็นที่น่าเสียดายที่จะต้องกล่าวว่าโรงเรียนของเราไม่ค่อยได้ส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะในทางสังคมเท่าใดนัก บางทีเราอาจขัดขวางการเข้าสังคมของเด็กโดยเจตนา เช่นส่งเสริมให้เด็กแข่งขันกัน อย่างเอาเป็นเอาตาย และลงโทษเด็กที่คุยกัน หรือให้ความช่วยเหลือแก่กันในห้องเรียน เป็นต้น

---

^๑ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ คู่มือเตรียมสอบวิชาครู พ.กศ. (อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๐๖), หน้า ๔๖๑-๔๖๒.

ดังนั้นการวิจัยนี้จะช่วยให้ครูเข้าใจพฤติกรรมของเด็กมากขึ้น และปรับปรุงวิธีการสอน การเรียนให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพของผู้เรียน เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาตนได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

ความหมายของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การร่วมมือ	หมายถึง	กิจกรรมใด ๆ ที่บุคคลช่วยกันปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้ง ๒ ฝ่าย ไม่ว่าผลประโยชน์นั้นจะสูงสุดหรือไม่ก็ตาม ในการทดลองนี้แสดงให้เห็นโดยเวลาที่ใช้ในการทำงานภายใต้เงื่อนไขให้ร่วมมือกัน
การแข่งขัน	หมายถึง	กิจกรรมใด ๆ ที่บุคคลมุ่งให้ตนได้รับผลประโยชน์สูงสุดเพียงฝ่ายเดียว ในการทดลองนี้แสดงให้เห็นโดยเวลาที่ใช้ในการทำงานภายใต้เงื่อนไขให้แข่งขันกัน
บุตรพ่อค้า	หมายถึง	นักเรียนที่มีบิดาหรือมารดา หรือทั้งบิดามารดา หรือผู้ปกครองประกอบอาชีพค้าขาย ไม่รวมถึงนักเรียนที่มีบิดาค้าขาย แต่มารดาเป็นข้าราชการ หรือมารดาค้าขายแต่บิดาเป็นข้าราชการ
บุตรข้าราชการ	หมายถึง	นักเรียนที่มีบิดาหรือมารดา หรือทั้งบิดามารดา หรือผู้ปกครองเป็นข้าราชการ ไม่รวมถึงนักเรียนที่มีบิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นข้าราชการ และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นพ่อค้า

ศูนย์วิจัยทรัพยากรบุคคล
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย